

औरही नगरपालिकाको नगरसभामा प्रस्तुत आर्थिक वर्ष

२०७५/०७६

को नीति तथा कार्यक्रम

नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

यस औरही नगरपालिकाको दोस्रो नगरसभामा नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा म आफुलाई निकै गौरवन्वित महसुश गरेको छु ।

संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन पद्धतिलाई व्यावहारिक रूपमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तह निर्वाचन, प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभा निर्वाचनमा सहभागी सम्पूर्ण औरहीबासी दाजुभाई तथा दिदिबहिनीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस पद्धति निर्माण गर्न आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने महान शहिदहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्न चाहन्छु भने यस व्यवस्थाको लागि योगदान पुर्याउने सम्पूर्ण अग्रजहरूमा उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

औरही नगरपालिकाको तिब्र आर्थिक-सामाजिक विकास गरी **समृद्ध र सुखी औरही नगरबासी** बनाउनु हाम्रो प्रमुख नीति रहनेछ । स्वाधीन, आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्दै सामाजिक न्याय सहितको दीगो र फराकिलो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने हाम्रो प्रस्थान बिन्दु हो भने औरही नगरपालिका सहित मुलुकको समृद्धिमा र दिगो विकासमा योगदान पुर्याउनु हाम्रो लक्ष्य हो । स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने गरी संविधानले नै सुनिश्चित गरेका अधिकारहरूलाई जनताकै ईच्छा अनुसार व्यवहारमा रुपान्तरण गर्दै " **कृषि, शिक्षा, पर्यटन, स्वस्थ, सञ्चार र पूर्वाधार, औरही नगरपालिकाको समृद्धिको मूल आधार**" भन्ने मूल उद्देश्यका साथ सभ्य, सुन्दर र समृद्ध औरही नगर निर्माण गर्नको लागि दोस्रो नगरसभामा यस नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न लागेको छु ।

नेपालको संविधान-२०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन-२०७४, स्थानिय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, नेपाल सरकारबाट विभिन्न मितिमा जारी गरिएका नीति, निर्देशन, मार्गदर्शन, यस नगरपालिकाबाट जारी भएका विभिन्न ऐन, नियमावली, आचारसंहिता र कार्यविधीको परिधिभित्र रही श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिती, राजश्व परामर्श समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विभिन्न विषयगत समितिहरूका बैठकका निर्णय, नगरकार्यपालिकाका विभिन्न मितिमा भएका निर्णय र नगरपालिकाकार्यपालिकाको मार्गदर्शनको अधिनमा रहि नेपालको संविधान, प्रचलित ऐन कानुनको अनुसरण गर्दै टोल वस्तीस्तरबाट छनौट भै वडा समितिबाट

प्राथमिककरण गरेर ल्याईएका योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई समेत मध्यनजर गर्दै यस औरही नगरपालिकाको आ.व.२०७५/७६ को नीति तथा कार्यक्रम निर्माण गरिएको छ ।

औरही नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय:

औरही नगरपालिका महोत्तरी जिल्लाको श्रीपुर, सोनामाई र औरही गा.वि.स. गरी साविकका ३ वटा गाविसहरू र साविक खोपी गा.वि.स. को करीब आधा भाग (वडा ५-९) समावेश गरी २०७३ फाल्गुन २७ गते नेपाल सरकारद्वारा गाउँपालिका घोषणा गरिएको थियो भने २०७४ साल भाद्र १ गते नगरपालिकामा स्तरोन्नती भएको थियो । २०६८ को जनगणना अनुसार यहाँको कुल जनसंख्या ३१,७५१ छ । यसको क्षेत्रफल ३५.७६ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । नगरपालिकाको उत्तरमा बर्दिबास नगरपालिका, पूर्वमा भँगाह नगरपालिका, पश्चिममा गौशाला नगरपालिका र सोनमा गाउँपालिका तथा दक्षिण तर्फ रामगोपालपुर नगरपालिका रहेका छन् ।

दीर्घकालीन सोंच : " कृषि, शिक्षा, पर्यटन, स्वास्थ्य, पुर्वाधार र सञ्चार

औरही नगरपालिकाको समृद्धिको मूल आधार"

लक्ष्य तथा उद्देश्य : औरही नगरलाई कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन, व्यापार र पूर्वाधार विकासका माध्यमबाट आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक रूपमा सम्पन्न, वातावरणीय दृष्टिले स्वच्छ, शहरी सुविधा सम्पन्न व्यवस्थित नमूना नगर निर्माण गर्ने ।

उल्लिखित दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य तथा उद्देश्य अनुरूप यस नगरपालिकाले आ.व.२०७५/०७६ मा अवलम्बन गर्ने नीति तथा कार्यक्रम सम्मानित नगर सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

क) आर्थिक विकास : आर्थिक विकासका क्षेत्रमा शुरु भई सम्पन्न हुन नसकेका योजनालाई निरन्तरता दिई सम्पन्न गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

१. कृषि तथा पशुपन्छी

"आर्थिक समृद्धिको पहिलो आधार कृषि" भन्ने मूल नाराका साथ कृषि उत्पादनमा व्यवसायीकरण, विविधिकरण, आधुनिकीकरण, यान्त्रिकरण तथा बजारीकरणलाई विशेष जोड दिदै सामुहिक खेती प्रणाली, सामुहिक पशुपालन र विकास गरी कृषि क्षेत्रलाई आत्मनिर्भर र मर्यादित बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ । कृषकलाई उन्नत जातका बिउबिजन वितरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

- कृषि क्षेत्रको यान्त्रिकरण र आधुनिकीकरण गरी उत्पादन बृद्धि गर्न लक्षित कृषकलाई कृषि औजार वितरणको नीति अनुरूप कार्यक्रम अगाडी बढाईनेछ ।
- कृषि उत्पादकत्व बृद्धि गर्न नगरपालिकामा माटो शिविर संचालन गरिनेछ ।
- रासायनिक मल तथा किटनाषक विषदिको प्रयोगलाई कम गर्न प्राङ्गारिक मल प्रयोगमा जोड दिदै **Integrated Paste Management (IPM)** प्रणाली अबलम्बन गरिनेछ ।
- कृषक क्षमता विकास गर्न विषेश तालिम तथा कृषि अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट किसान र कृषि समूहलाई सम्मान गर्ने कार्यक्रम ल्याईनेछ ।
- यस नगरपालिकालाई फलफूल उत्पादनको समेत पकेट बनाउन निशुल्क फलफूल बिरुवा वितरण कार्यक्रम ल्याईनेछ ।
- तरकारी उत्पादनबाट नगरपालिकालाई तरकारी आत्मनिर्भर बनाइने छ ।
- औरही नगरपालिकालाई माछा र धान पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- **Four Pillars of Livestock Sector;** दुध, फुल, मासु र बजार व्यवस्थापनलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
- ठुला पशुहरूको संक्रामक रोग पहिचान, उपचार र नियन्त्रणमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- कृषिजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रणका लागि विशेष पहल गरिनेछ ।
- उच्च मूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन, विकास तथा बजारीकरण तथा कृषिसम्बन्धी बीमा र साना तथा गरिबीको रेखामुनि रहेका किसानहरूलाई सहूलियतपूर्ण कर्जा सहजीकरण कार्यक्रमको शुरुवात गरिनेछ ।
- भूगोल र हावापानी अनुकूल हुने कृषि प्रणाली लागू गरिने छ । कृषि औजार, मल, विउविजन, र तालिमको प्रबन्ध मिलाईने छ ।
- मासु तथा दुग्धजन्य पशुपन्छी पालनका लागि गाई, भैसी, कुखुरा, राँगा, बाखा, सुङ्गुर, हाँस र परेवा लगायतका पशुपन्छीको व्यवसायिक पालनका लागि विशेष योजना बनाई अनुदानको व्यवस्था सहित सहूलियत दरमा कृषि ऋणको व्यवस्था गरिनेछ । सो का लागि **कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा व्यवस्था ऐन, २०७५** निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- कृषि बीउविजन, नश्ल, मलखाद र रसायन तथा औषधिहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमनलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- सहकारीमा आधारित खेतीपाती तथा पशुपालनलाई विषेश जोड दिईनेछ ।
- कृषि हाटबजार लाई सुदृढीकरण र विस्तार गरिनेछ ।
- कृषि पेशालाई सम्मानित, मर्यादित र कृषकलाई आत्मनिर्भर बनाई कृषिमा आश्रित जनताको जीवनस्तर सुधार गरिने छ ।
- कृषकहरूलाई आवश्यक पर्ने बीउ उत्पादनलाई बढावा दिन मूल बीउबाट विउ उत्पादन कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरी उन्नत बीउ वितरण र पशुको नश्ल सुधारमा अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
- सामुहिक तथा सहकारी खेतीलाई प्रोत्साहित गर्न विशेष जोड दिइने छ ।
- पशु नश्ल सुधारका लागि कृतिम गर्भाधान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । पशु आहाराका लागि घाँस खेतीका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

- पशु स्वास्थ्यका लागि औषधी उपचारको व्यवस्था गरिने छ । उत्पादित पशुपंछीजन्य उत्पादनको उचित बजारिकरणको प्रबन्ध मिलाइने छ ।
- बेरोजगार पशु प्राविधिकलाई सहूलियतपूर्ण ऋणको व्यवस्था गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- कृषक तथा पशुस्वस्थ सेवा प्राविधिकहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- नगर भित्रका पशुपंछी फर्म, माशुपसल, एग्रोभेट पसलहरू दर्ता गरी नियमन गरिने छ ।
- स्वच्छ र स्वस्थ मासु उपभोक्ता सम्म पुऱ्याउन आधुनिक पशु वधशाला निर्माण प्रकृया अगाडी बढाईने छ । साथै बजार क्षेत्रका मासु पसलहरूको स्थलगत अवलोकन समेतको आधारमा चालु वर्षमा कम्तीमा ३ वटा मासु पसललाई **आधुनिक मासु पसल सञ्चालनका लागि नगद अनुदानको व्यवस्था** गरिनेछ ।
- केन्द्र सरकारको नीति अनुरूप कृषि खेती बिमा र पशु बिमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन केही रकम नगरपालिकाबाट सहयोग गरिनेछ ।
- पशुपंछी चिकित्सा सेवालालाई सरल,सहज र पहुँचयोग्य बनाईनेछ ।

२. सहकारी

- सार्वजनिक, निजी र सहकारीको तिन खम्बे अर्थ नितिलाई कार्यन्वयनमा विशेष जोड दिइने छ ।
- नगरभित्र स्थापना भएका सहकारी संस्थाहरूको अवस्था विश्लेषण संस्थागत विकास, पूर्वाधार निर्माण र व्यवसायिक विकासका लागि सहकारी संस्था दर्ता सम्बन्धी ऐन तत्काल जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- कृषि उत्पादन र बजारिकरणमा सहकारीहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- सहकारी मार्फत कृषि फार्म तथा कृषि उद्योग संचालनमा प्राथमिकता दिईने छ ।
- सहकारी मार्फत लघु कर्जा लगानीको लागि वित्तिय संस्था तथा बैंकहरूमा समन्वय गर्ने नीति लिइने छ ।
- सहकारी संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि र संस्थागत विकास मार्फत कृषि लगानीमैत्री वातावरण श्रृजना गरिनेछ ।

३. उद्योग तथा वाणिज्य

- नगरलाई आर्थिक रूपले आत्मनिर्भर बनाउन नगर क्षेत्रभित्र उद्योग स्थापनाका लागि उद्योग मैत्री नीति अवलम्बन गर्नुका साथै उद्योगीहरूलाई उद्योग स्थापना गर्न विशेष प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- औद्योगिक कोरिडोर कायम गरि ठुला, मझौला र साना उद्योगहरू संचालन गर्नको लागि उद्योग विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गरी आवश्यक नीति तर्जुमा गरिने छ ।
- गरिबीको रेखामुनी रहेको पुर्ण बेरोजगारलाई तालिमको माध्यमबाट उद्यमशिलताको विकास गराइ उद्यमी बनाइने छ ।
- नयाँ उद्योगहरू स्थापना गर्न लगानी मैत्री वातावरण श्रृजना गरी रोजगारीका अवसर सिर्जना गरिने छ ।

- बढ्दो विदेश पलायन रोकन स्थानीय स्तरमै युवाहरुलाई उच्चमशिल बनाउन युवा लक्षित रोजगारमुलक तालिम संचालन गरिनेछ ।
- स्थापना हुने र संचालनमा रहेका उद्योग, फर्म तथा पसलहरुको दर्ता र नियमन गरिने छ ।
- उपभोक्ता हीत संरक्षण गरिने छ ।
- लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता, नवीकरण, खारेजी र नियमन गरी औद्योगिक अनुशासन कायम राखिनेछ ।
- व्यापारिक फर्म, पसलको दर्ता, अनुमती, नवीकरण, खारेजी र नियमन गरिनेछ ।

४. पर्यटन प्रबर्द्धन

- “सुन्दर औरही, समृद्ध औरही” भन्ने मुल नाराका साथ पर्यटन प्रबर्द्धन र विकास गर्न सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरि पर्यटन गुरु योजना तयार गरिने छ । कृषि पर्यटन, शैक्षिक पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, हरित पार्क निर्माण लगायतका क्षेत्रको आवश्यक प्रबर्द्धन र विकास गरिने छ ।
- सोनामाईस्थान मन्दिरको भौतिक पूर्वाधार व्यवस्थित तथा सौन्दर्यीकरण गरी धार्मिक पर्यटन प्रबर्द्धन गरिनेछ ।

५. खानी तथा खनिज

- जथाभावी अनियन्त्रित रुपमा भइरहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो उत्खननलाई रोकीनेछ एवं खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेखन तथा व्यवस्थापन लगायतका कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।
- ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो आदि खानीजन्य वस्तुको सर्वेक्षण, अन्वेषण गरी सो को संरक्षण, विकास, उत्खनन र उपयोग सम्बन्धी दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र व्यवस्थापनका लागि जोड दिईनेछ ।

६. रोजगार प्रबर्द्धन तथा गरिबी न्यूनीकरण

- गरिबी निवारण सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, नियमन र अध्ययन अनुसन्धानलाई अगाडी बढाईनेछ ।
- गरिबी निवारणको स्थानीय रणनीति तर्जुमा गरी रोजगारीका अवसर सिर्जना गरिनेछ ।
- गरिब घरपरिवार पहिचानसम्बन्धी स्थानीय सर्वेक्षण र सूचना व्यवस्थापन कार्य अधि बढाईनेछ ।
- गरिबी निवारण सम्बन्धि राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- रोजगार तथा बेरोजगारको तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सूचना प्रणालीको स्थापना गरिनेछ ।
- गरीबीको रेखामुनी रहेर अत्यान्त कठिन रुपमा जीवन यापन गर्दै आएका मूसहर तथा अन्य दलित वर्गको लागि सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरी रोजगारीको समेत व्यवस्था गरिनेछ ।
- बेरोजगार युवालाई सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

ख) सामाजिक विकास सामाजिक विकासका क्षेत्रमा शुरु भई सम्पन्न हुन नसकेका योजनालाई निरन्तरता दिई सम्पन्न गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

१. शिक्षा

“दक्ष जनशक्ति गुणस्तरिय शिक्षा, आत्मनिर्भर एवं समृद्ध नगर हाम्रो अपेक्षा” भन्ने मुल नारा सहित शैक्षिक क्षेत्रमा व्यापक सुधारसँगै विकासको निति लागुगरी एक वडा एक नमुना विद्यालयको योजना तय गरिनेछ ।

➤ ३ वर्षदेखि ५ वर्षमुनिका बालबालिकाको लागि प्रारम्भिक बाल विकासको अवधारणा अनुसार विद्यमान केन्द्रलाई व्यवस्थित गर्दै आधारभूत विद्यालयमा बाल विकास केन्द्र सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ शिक्षा क्षेत्रको क्रियाकलाप नियमित र व्यवस्थित गर्न शैक्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन गरी लागु गरिनेछ ।

➤ परीक्षा प्रणालीलाई व्यवस्थित र मर्यादित बनाईनेछ ।

➤ सामुदायिक आधारभूत र माध्यमिक विद्यालयका गुणस्तरीय शिक्षाका लागि उच्च प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाईनेछ । विद्यालयका भौतिक पूर्वाधारलाई बाल/अपाङ्ग तथा बातवरणमैत्री बनाईनेछ ।

➤ आगामी ४ वर्ष भित्र नगरलाई पूर्ण साक्षर नगर बनाउने नीति अवलम्बन गरीने छ ।

➤ विद्यालय सुशासन, पारदर्शिता र जवादेहिता अभिवृद्धिको लागि विद्यालयमा सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक लेखा परीक्षण र अन्तिम लेखा परीक्षणलाई वास्तविकतामा आधारित बनाइने छ ।

➤ नगरपालिका क्षेत्रभित्रका विद्यालयबाट प्रत्येक वर्ष सर्वोत्कृष्ट १ जना विद्यार्थी र १ जना शिक्षकलाई **नगरप्रमुख सम्मान कार्यक्रम** बाट सम्मानीत गरिनेछ ।

➤ निर्वाचित प्रतिनिधि, सरकारी निकायमा कार्यरत राष्ट्र सेवक कर्मचारी र सामुदायिक विद्यालयमा अध्यापन गर्ने शिक्षकहरुले आफ्ना बालबालिकालाई सामुदायिक विद्यालयमा पढाउन प्रोत्साहन गरिने छ ।

➤ शैक्षिक बेरोजगारी समस्यालाई ध्यानमा राखी व्यवसायिक, सीपमुलक र व्यवहारिक शिक्षामा जोड दिईनेछ ।

➤ विद्यालयको शिक्षणमा प्रभावकारिता ल्याउन अनुगमन, निरिक्षण र सुपरिवेक्षण गरिनेछ ।

➤ शिक्षामा सबैको समान अधिकार र पहुँच पुऱ्याउन अनिवार्य आधारभूत शिक्षालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।

➤ विद्यार्थी संख्या, सुगमता आदि मापदण्डका आधारमा विद्यालय मिलान कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।

➤ नगर स्तरमा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

➤ सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई समय सापेक्ष भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।

➤ शिक्षा क्षेत्र सुधारका लागि “नगर शिक्षा नीति” बनाइने छ ।

➤ विशेष कक्षा संचालन भएका विद्यालयलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

➤ विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना अन्तरगत क्षमता अभिवृद्धि तथा गोष्ठि संचालन गरिने छ ।

- स्नातक र स्नातकोत्तर तहको कक्षा सञ्चालन गर्न संस्था स्थापनाका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- विद्यालयमा रहेका बाल क्लवलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने विद्यालयलाई सम्मान र प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- बालिका शिक्षा प्रवर्द्धनका लागि सकारात्मक विभेदका आधारमा बालिकाका लागि विशेष प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रत्येक विद्यालयमा बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री एवम् छात्रामैत्री शौचालय निर्माण गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ र साबुन पानीले हात धुने बानीको विकास गरिनेछ ।
- बालबालिकालाई विद्यालय नपठाउने अभिभावकलाई वडा कार्यालयको सिफारीसको आधारमा नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवा (जस्तै सामाजिक सुरक्षा भत्ता र सबै प्रकारका सिफारीसहरु) बाट बञ्चित गर्ने नीति कडाईका साथ कार्यान्वयन गरीनेछ ।
- नगरको शिक्षाको गुणस्तरलाई अभिवृद्धि गर्दै शिक्षण सिकाईको प्रभावकारीता साथै साक्षर नगर निर्माणका लागि “नगर शिक्षा गुरु योजना” तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- नगर भित्र रहेको सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुको सहभागितामा वार्षिक रुपमा हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला, गायन प्रतियोगिता लगायतका क्षमता विकास तथा प्रतिभा प्रष्फुटन गर्ने कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- नगरक्षेत्रमा सञ्चालित सबै सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालय, शिक्षक, विद्यार्थी समेतलाई आधार बनाएर नगर शिक्षा प्रोफाइल बनाउने कार्यको थालनी गरीनेछ ।
- प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, अभिभावक संघ गठन गरिनेछ ।
- सबै विद्यालयहरुमा शिक्षक विद्यार्थीको पोशाकलाई अनिवार्य गरिनेछ । विद्यालयको मूल्यांकनमा यसलाई समावेश गरिनेछ ।
- प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रको अभिलेख संकलन गरिनुका साथै आवश्यक अध्ययन गरी उचित व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त निर्णय लिइनेछ ।
- निजी विद्यालयको विद्यार्थी शुल्क निर्धारण नेपाल सरकारको मापदण्ड भित्र रहेर गर्न एवं तोकिएको भौतिक एवं शैक्षिक पूर्वाधार पुरा भएकालाई मात्र नयाँ दर्ता वा कक्षा स्तरोन्नतीको स्वीकृति दिइनेछ ।
- निजी विद्यालयहरुलाई सरकारले तोकेको गरीव विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायको कोटा अनिवार्य रुपमा पुरा गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ पालना गराइनेछ ।
- निजी विद्यालयमा नियमित सार्वजनिक एवं सामाजिक परीक्षण गर्ने व्यवस्था कडाइका साथ पालन गर्न लगाइनेछ ।

२. स्वास्थ्य

- स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै सबै नगरवासीमा समान पहुँच पुऱ्याउने नीति लिइनेछ ।

- सबै स्वस्थ चौकीहरूमा निःशुल्क औषधीको व्यवस्था मिलाईनेछ, र यसको मात्रालाई क्रमशः बढाउँदै लगिनेछ ।
- नगरपालिकामा एम्बुलेन्स नरहेकोमा चालु आ.व.मा कम्तीमा १ एम्बुलेन्स खरिद गरी संचालनमा ल्याईनेछ ।
- स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई नेपाल सरकारको घोषणा अनुसार सबै जनतामा पुऱ्याउन सचेतना वा जागरणका कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- सार्वजनिक निजी साभेदारीमा अस्पताल स्थापना र सञ्चालन कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
- किशोर किशोरीलाई लक्षित गरी प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना मूलक कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
- “एक वडा एक स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना”को कार्यलाई क्रमशः अगाडी बढाईनेछ ।
- नेपाल रेडक्रस सोसाईटी संगको समन्वयमा नगर क्षेत्रमा एउटा ब्लड बैंक स्थापना गर्न पहल गरिने छ भने हाललाई बर्दिबास स्थित रेडक्रस सोसाईटीको रक्तसंचार केन्द्रसंगको समन्वयमा काम गरिनेछ ।
- समय समयका विपन्न, असहाय, दलित, जेष्ठ नागरिक र महिलाको स्वास्थ्य जाँचका लागि स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूको भौतिक पूर्वाधार सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई उचित प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सबै स्वास्थ्य चौकीमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी प्रयोगशालाको सुविधा सहितको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा दिईनेछ । साथै, सबै स्वास्थ्य चौकीहरूमा क्रमशः बर्थिङ् सेन्टर स्थापना गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- आगामी ४ वर्षभित्र कम्तीमा १ वटा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र **(Primary Health Center)** १५ शैऱ्याको सुविधा सम्पन्न अस्पताल बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- सबै स्वास्थ्य चौकी र अस्पताललाई विरामी मैत्री बनाईनेछ ।
- धुलोधुवाँबाट सुरक्षाका लागि धुवाँरहित चुल्हो एवं गोबर ग्याँस प्लान्टका लागि प्रोत्साहन स्वरुप थप अनुदान कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- मलेरिया, डेंगु नियन्त्रणका लागि मुख्य बजार क्षेत्र लगायत अन्य क्षेत्रमा क्रमशः लामखुट्टे र भुसुना नियन्त्रणको लागि औषधि छर्कने प्रवन्ध मिलाईने छ भने उल्लेखित कार्यका लागि वडा कार्यालयको पहल, पहिचान र सिफारीसमा कार्याराम्भ गरिने नीति अवलम्बन गरीनेछ ।
- जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धन शाखाको सिफारीसमा सम्भाव्य स्वास्थ्य प्रकोपको क्षेत्र र रोग पहिचान गरी न्यूनीकरणका लागि औषधि एवम् जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरीनेछ ।

३. खानेपानी तथा सरसफाई

- सबै नगरबासीहरूलाई ४ वर्षभित्र स्वच्छ तथा सफा खानेपानीको लागि अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजना कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । निर्माणाधीन खानेपानी योजनाहरूलाई यथाशिघ्र सम्पन्न गर्न विशेष पहल गरिनेछ ।

➤ औरही नगरपालिकालाई पूर्ण सरसफाईयुक्त नगर निर्माण गर्न विभिन्न सरकारी, गैर-सरकारी संघ-संस्थाको सहयोग र समन्वय तथा आम नागरिक समेतको सहभागितामा पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम लागु गरिने छ ।

➤ नगर सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्दै फोहर व्यवस्थामा जोड दिइनेछ ।

➤ नगर क्षेत्र भित्रका विधालय,सार्वजनिक स्थान/चौकहरुमा खानेपानी धाराहरुको जडान गर्ने एवं सार्वजनिक शौचालयहरुको निर्माण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

➤ वर्षातको महिना खानेपानी मार्फत विभिन्न सरुवा रोगको महामारी फैलिने सम्भावनालाई मध्यनजर गर्दै सरोकारवाला सहयोगी निकाय समेतको सहयोग र समन्वयमा पानी शुद्धीकरणका लागि विभिन्न विधिका बारेमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

४.युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन

➤ नगरपालिकामा खेलकुदको सर्वाङ्गण विकासका लागि कार्यविधि तयार गरी सो को परिधि भित्र रहेर काम गर्ने गरी औरही नगरपालिका स्तरीय **नगर खेलकुद विकास समिति** गठन कार्यलाई पुर्णता दिइनेछ । उक्त समितिको बोर्डले युवा सूचना केन्द्र सञ्चालन, खेलकुद कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नेछ ।

➤ नगरपालिका क्षेत्रमा रंगशाला निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन तथा निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरिने छ, साथै कवर्डहलको निर्माण कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ ।

➤ सामुदायिक विद्यालयहरुमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुलाई खेलकुदप्रति आकर्षण गर्न विद्यालयहरुलाई खेलकुद सामाग्री खरीद तथा खेल मैदानको स्तरोन्नती गर्न सहयोग गरिनेछ ।

➤ युवा जनशक्ति समाज बिकासको मेरुदण्ड भएकोले बिकास निर्माण, आर्थिक उन्नती, कृषि उत्पादन र सामाजिक परिचालनमा नगरपालिकाका ९ वटै वडामा खेलकुद सम्बन्धित युवा क्लब गठन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । ती युवा क्लबहरुलाई सामाजिक बिकासका अरु क्षेत्रमा आम युवाको सहभागिता सहितको कार्यक्रम परिचालनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

➤ नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरुलाई खेलकुद सामाग्री वितरण एवं खेल प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालनको व्यवस्था क्रमशः मिलाइनेछ ।

➤ वर्षको कम्तिमा १ पटक नगर स्तरमा **औरही नगर कप** लगायत विभिन्न खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ युवाहरुलाई उत्पादन सहकारी, क्षमता बिकास, सामाजिक नेतृत्व र सिपमुलक तालिमद्वारा दक्ष बनाइ बिकास कार्यमा लगाइनेछ ।

➤ वैदेशिक रोजगारमा गएका युवाहरुलाई स्वदेशमा फर्किने वातावरण तयार गर्न कृषि, पर्यटन, उद्योग ब्यपार, जडीबुटी खेती, पशुपालन र उर्जा उत्पादनको कार्यमा लगानीको वातावरण तयार गरी स्वदेशमै रोजगारीको सिर्जना गर्ने नीति लागु गरिनेछ ।

➤ बेरोजगारको तथ्यांक संकलन गरी स्वरोजगारका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ रोजगारमुलक लघु , साना तथा घरेलु उद्योग मार्फत रोजगारी सृजना गर्ने नीति लिइनेछ ।

➤ सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाको साभ्केदारीमा रोजगारमुलक तालिम, शिक्षा र प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम अगाडी बढाइनेछ ।

५.लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशकरण (लक्षित वर्ग समेत)

- सामाजिक रुपमा पछाडि पारिएका वा परेका वर्ग तथा समुदायको पहुँचमा अभिवृद्धि गर्दै अगाडी बढ्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- सामाजिक रुपान्तरण मार्फत गरिबी न्यूनिकरणलाई सहयोग पुऱ्याउन सामाजिक परिचालन कार्यक्रमलाई अझ सशक्त र प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ ।
- विकासका अवसरहरुबाट पछाडि परेका नगर भित्रका भौगोलिक क्षेत्रहरुको पहिचान गरि विशेष कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- मधेशी, मूस्लिम तथा पिछडा वर्ग एवम् अल्पसंख्यक समुदायको हक हितको संरक्षण, सम्बर्धन गर्दै सम्बन्धित वर्गको भाषा, कला, साहित्य, धर्मलाई प्रवर्द्धन गर्ने नीति अवलम्बन गरीनेछ ।
- यौनीक तथा लैंगिक रुपमा अल्पसंख्यक समुदायको हक हित संरक्षणको लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।

५.१ महिला

- महिलाको मौलिक हक अधिकार एवं विकासका लागि आवश्यक कदम चालिनेछ ।
- औरही नगरपालिकालाई **महिला हिंसा रहित नगरपालिका**को रुपमा स्थापित गर्ने नीतिलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढाईनेछ ।
- महिला हिंसा, लैङ्गिक विभेद, बालश्रम, बालविवाह, अनमेल विवाह जस्ता सामाजिक समस्याहरुलाई न्यूनीकरण गर्ने कार्यमा प्रत्येक वडालाई जिम्मेवार बनाइने र सबै वडा कार्यालयमा यस सम्बन्धी अलग्गै डेस्क बनाउने कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।
- नगरपालिकाले एकल महिलाहरुको संरक्षण र सुरक्षा गर्ने नीति अवलम्बन गर्नेछ ।
- नगरस्तरमा महिला सहकारी तथा समुहहरु स्थापना गरी महिलाहरुको आयआर्जनमा वृद्धि हुने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- महिलाको क्षमता अभिवृद्धिका लागि सिपमुलक, चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको क्षमता विकास र प्रोत्साहनका लागि विशेष व्यवस्था गरीनेछ ।

५.२ बालबालिका : बालमैत्री स्थानीय शासन

- बालश्रम, बालशोषण, बालविवाह र बालहिंसा न्यूनिकरण गर्न कानुनहरुलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न पहल गरिनेछ ।
- बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बालबालिकाको उनीहरुका लागि गरीने निर्णय प्रकृत्यामा अर्थपूर्ण सहभागिता गराउनका लागि नगरले विशेष पहल गर्नेछ ।
- नगरपालिकालाई बालमैत्री नगर बनाई भावि पुस्तासँग ज्ञान साटासाट कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- नगरलाई बालमैत्री नगरको रुपमा घोषणा गर्नको लागि कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- बालमैत्री विद्यालय र बालमैत्री शिक्षण सिकाई पद्धतिको विकासको लागि सम्बन्धित विद्यालयहरुलाई सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरीनेछ ।
- बाल क्लब र बाल संञ्जालहरु मार्फत बालबालिकाको चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- बालबालिका भौलिका कर्णधार मात्र नभएर आजका साभेदार हुन भन्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा भर्ना भएका किशोरीहरुको ड्रप आउट दरलाई न्यूनिकरण गर्न वडा मार्फत चेतना तथा सशक्तिकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ बालक्लब गठन र सञ्चालनका लागि कार्यविधि बनाई वडा कार्यालय मार्फत बालक्लब गठन र सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ नगरका विभिन्न स्थानमा स्थानीय नागरिक र सार्वजनिक नीजि साभेदारीमा बाल उद्यान निर्माण गरीने छ । यस प्रकारका बाल उद्यान निर्माणमा नीजि तथा सामुदायिक विद्यालयको सहकार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

५.३. जेष्ठ नागरिक:

➤ बैंकहरु मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गरीनेछ भने ८० वर्ष उमेर नाघेका जेष्ठ नागरिकहरुलाई घर घरमै जनप्रतिनिधिद्वारा बैंक मार्फत भत्ता पुर्याउने व्यवस्था गरीनेछ ।

➤ जेष्ठ नागरिकको अभिलेख संकलन र परिचय पत्र वितरण कार्यलाई सरल सहज र व्यवस्थित बनाइनेछ ।

➤ हरेक वर्ष जेष्ठ नागरिक दिवसका दिन औरही नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सबै भन्दा जेष्ठ महिला र जेष्ठ पुरुष नागरिकलाई नगर स्तरिय जेष्ठ नागरिक घोषणा तथा सम्मान कार्यक्रम गरिनेछ ।

५.४. दलित समुदाय :

➤ दलित समुदायको परम्परागत सिपलाई आधुनिकिकरण गर्दै उद्योगको रूपमा विकास गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

➤ जातिय छुवाछूत एवं भेदभाव विरुद्धको कानूनलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।

➤ दलित तथा दलित महिला सहकारीहरु स्थापना गरी आयआर्जनमा वृद्धि तथा आत्मनिर्भर बन्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ, सोका लागि लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरी थप सशक्तिकरण गरिनेछ ।

➤ विपन्न दलितबस्ती पहिचान गरी नमुनाबस्ती विकास कार्यक्रम क्रमश कार्यान्वयन गरिनेछ ।

➤ जातिय विभेद र उत्पीडनका विरुद्ध समानता, बन्धुत्व र मानवता कायम गर्न सहभावमुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

➤ दलित तथा सिमान्तकृत समुदायको सशक्तिकरण र क्षमता विकासमा विशेष जोड दिईनेछ ।

➤ यस नगरक्षेत्र भित्र छुवाछूत, जातीय भेदभाव लाई उन्मूलन गर्ने गरी विशेष कार्यक्रमहरु तय गरी लागू गरिनेछ ।

५.५. जनजाती :

➤ आदिवासी जनजातीहरुको भाषा संस्कृति संरक्षण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

➤ आदिवासी जनजातीको परम्परा देखि चलि आएको ज्ञान, शिप, भेषभूषा, भाषा, लीपि, कला, संस्कृति को जगेर्ना गरिनेछ ।

➤ आदिवासी जनजातीहरुको नमुना बस्ती विकासको लागि अध्ययन गरिनेछ ।

➤ आदिवासी जनजाती पुरातात्विक बस्तु संग्राहलय स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।

➤ भाषा, लिपी, भेषभूषा संरक्षण गर्न अध्ययन गरिनेछ ।

➤ आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा दिन चाहने समुदायलाई नगरपालिकाले सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

५.६. अशक्त / अपांगता:

- हरेक भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा अपाङ्ग मैत्री बनाउने नीति लिइनेछ ।
- नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवामा अपाङ्गलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको क्षमता पहिचान र विकासका लागि कार्यक्रम बनाई लागु गरिनेछ ।
- नगरभित्र अपांगता भएका नागरिकहरूको लगत तयार गरिनेछ ।
- पूर्ण अपांगता भएका नागरिकहरूलाई निजले पाउने सामाजिक सुरक्षा भत्ता जनप्रतिनिधिद्वारा बैंक मार्फत निजहरूकै घरमा पुर्याईने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- अपांगता भएका नागरिकहरूलाई नगरपालिकाले जुनसुकै प्रकारका सिफारीस गर्दा वा व्यवसाय दर्ता वा नबिकरण गर्दा लाग्ने राजश्वमा १० प्रतिशत छुट दिइनेछ ।

५.७. संस्कृति सम्पदा

- स्थानीय सबै धर्म, परम्परा र मौलिक संस्कृतिलाई संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ साथै परम्परागत रूपमा चलि आएका श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, दशैं, दीपावली, छट, रमजान, अखाडी पुजा र पर्वको सञ्चालन, व्यवस्थापन र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- “सभ्यता हाम्रो परिचय, संस्कृती हाम्रो पहिचान” भन्ने नारालाई स्थापित गरी सबै भाषा धर्म संस्कृतिको संरक्षण सम्बर्द्धन र विकास गर्दै लैजाने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- सांस्कृतिक परम्परा बमोजिम मनाइने पर्वहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ, र नगर भित्र रहेका धार्मिक मठ मन्दिर, गुम्बा, चर्च, मस्जिदको अभिलेख तयार गरी आवश्यक मर्मत-सम्भार, सुधार तथा सौन्दर्यीकरण गरी धार्मिक पर्यटनका लागि विशेष जोड दिइनेछ ।
- अल्पसंख्यक जातजाती र भाषाभाषीको भाषा संस्कृति र ललितकलालाई संरक्षण गर्नका लागि विशेष नीति योजना बनाई सांस्कृतिक संग्रहालय निर्माणको पहल गरिनेछ ।
- समाजमा रहेका विभिन्न कला प्रतिभाहरू जस्तै लेखक, कलाकार, साहित्यकार, चित्रकार, कालीगढ तथा स्तम्भकार आदिको राय सुझावको आधारमा कला साहित्य र संस्कृतिको प्रवर्द्धनको कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने कामको थालनी गरिनेछ ।
- पुरातात्विक महत्वका बस्तुहरूको संरक्षण गरिनेछ । मठ, मन्दिर, पाटीपौवा र गुठीहरूको संरक्षण र व्यवस्थापनको कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

५.८. गैर सरकारी संघ संस्था

- नगरपालिकामा सञ्चालित हुने गैरसरकारी संघ संस्थाले नगरपालिकाको अनिवार्य अनुमती पश्चात आफ्नो कार्य क्षेत्र तय गरी सामुदायिक क्षेत्रमा काम गर्ने ब्यवस्था मिलाइनेछ ।
- संघ संस्थाको गठन, दर्ता, नबिकरण र सञ्चालनको लागि सो संग सम्बन्धित कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- विदेशी दातृनिकायहरू मार्फत् अनुदान प्राप्त NGO र INGO, एवं व्यापारिक संस्थाहरू तथा अन्य संघ संस्थाहरूले नगरपालिकाले प्राथमिकीकरण गरेका क्षेत्रहरूमा मात्र खर्च गर्न पाउने र सहकार्यमा काम गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ

➤ नगर क्षेत्रमा क्रियाशिल गैर सरकारी संस्थाहरूले नगर क्षेत्रमा कार्यक्रम तथा परियोजनाहरू संचालन गर्दा नेपाल सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिकाबाट स्वीकृति प्राप्त गरे पश्चात मात्र कार्यक्रम तथा परियोजना संचालन गर्न दिने नीतिलाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । उल्लेखित संस्थाहरूले संचालन गर्ने समान प्रकृतिका कार्यक्रम र परियोजनालाई नगरपालिकाको स्वीकृति लिई संयुक्त रूपमा संचालन गराउने नीति अबलम्बन गरीने छ ।

५.९ पञ्जिकरण तथा सामाजिक सुरक्षा

➤ आधुनिक प्रविधि मार्फत व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइसराई, सम्बन्ध विच्छेद र धर्मपुत्र र धर्मपुत्री) अभिलेख व्यवस्थापन गरिनेछ ।

➤ पञ्जिकरण र सामाजिक सुरक्षालाई Online entry गरिनेछ ।

➤ सामाजिक सुरक्षा वितरणमा बैकिङ्ग प्रणाली अपनाइने छ असक्त र ८० वर्ष नाघेका जेष्ठ नागरिकको हकमा बैकको सहकार्यमा घरमै सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराउने प्रवन्ध मिलाइने छ ।

➤ जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, दलित, अशक्त र बाल पोषण परिचय-पत्र वितरण कार्यलाई सरल, सहज र व्यवस्थित र भन्फटमुक्त गरिनेछ ।

ग) पूर्वाधार विकास

१. सडक तथा भौतिक निर्माणतर्फ

➤ नगरस्तरीय सडक गुरुयोजना (Rural MUNICIPAL TRASPORT MASTER PLAN, RMTMP) जारी गरीनेछ । साथै MTMP बाट निर्दिष्ट गरिएका सबै सडकहरूको Right of Way (ROW) निर्धारण गरी त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

➤ निर्माण शुरु भई सम्पन्न हुन नसकेका योजनाहरूलाई प्रथमिकतामा राखी सम्पन्न गर्ने नीति स्वरूप काम गरिनेछ ।

➤ सडक अधिकार क्षेत्र मिच्ने, सार्वजनिक स्थानमा घर टहरा बनाउने कार्यलाई पूर्ण रूपमा निरुत्साहित गरिने छ ।

➤ स्थानीय सार्वजनिक यातायात, बस, ट्याक्सी र ट्याम्पो लगायतको रुट निर्धारण, अनुमति, नवीकरण, खारेजी, सेवाको गुणस्तर, भाडा दर निर्धारण र नियमन गरिनेछ ।

➤ आधारभूत यातायात सम्बन्धमा प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरेर काम गरिनेछ ।

➤ नगरपालिका कार्यालयदेखि प्रत्येक वडा केन्द्रसम्म पुग्ने सडक सञ्जाल विस्तार गरिनेछ । नगर क्षेत्र भित्रका सडकहरू फराकिलो र स्तरोन्नति गरिनेछ ।

➤ औरही नगरपालिकामा बसोबास गर्ने आमनागरिकलाई रणनीतिक रूपले सडक आवागमनसंग जोड्नका लागि चक्रपथ लगायत सडक सञ्जाल निर्माणका लागि आवश्यक नीति अबलम्बन गरिने छ ।

➤ निर्माण कम्पनिद्वारा नगरपालिका भित्र निर्माणाधिन केन्द्रीय तथा क्षेत्रिय सडकहरूको अनुगमन तथा नियमनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।

➤ बजार क्षेत्रमा सडक विस्तार, ढलान तथा कालोपत्रे गर्ने नीति लिइनेछ ।

- हरित र वातावरण मैत्री सडक निर्माणलाई अगाडी बढाईनेछ ।
- स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक तथा यातायात सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण गरी नियमित अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
- वातावरणमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, अपाङ्गता र लैङ्गिमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन र विकास गरिनेछ ।
- यातायात सुविधामा सबै वडावासीको सरल, सहज र समान पहुँच निर्माण गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रभित्रका सरकारी, सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि एक समिति निर्माण गरी तत्काल काम अधि बढाईनेछ ।
- नेपालको संविधानले समावेशी र समन्यायीक विकास गर्ने नीति अबलम्बन गरे बमोजिम नगरपालिकाका ९ वटा नै वडाहरूको विकासलाई समान प्राथमिकतामा राखिने छ । नगर क्षेत्रमा बनेका सडकहरू मध्ये उत्कृष्ट सडकको पहिचान गरी सो सडकमा पार्क उद्यान लागायतका पर्यटकीय आकर्षणका बस्तुहरू निर्माण गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटक आकर्षित गर्ने नीति अबलम्बन गरिने छ ।
- उपभोक्ता समितिको कार्य क्षमता, कार्यकुशलता अभिवृद्धि गर्न अभिमूखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- नगरपालिकाबाट निर्माण भएका भौतिक पूर्वाधार मर्मत सम्भारका लागि मर्मत सम्भार कोष स्थापना गरिने छ ।
- नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहने गरि नगर भित्र नगर यातायात व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्न अध्ययन कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।

२. भवन तथा सहरी विकास

- नगरपालिका गठन हुनु पूर्व निर्माण भएका घरहरूको अभिलेखिकरण कार्य प्रारम्भ गरिने छ ।
- नगरपालिकाबाट अनुमति नलिई भवन निर्माण गर्ने घरधनीलाई नगरपालिकाले कार्यालयहरूका तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण सिफारिस तथा सुविधामा रोक लगाई प्रचलित कानून बमोजिम सजाय समेत गरिने छ ।
- शहरी विकास तथा भवन निर्माण आचारसंहितालाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।
- सरकारी, सार्वजनिक, ऐलानी पर्ती जग्गामा निर्माण भएका व्यक्तिगत भवन तथा संरचनालाई नक्सा पास तथा अभिलेखीकरण गरिने छैन ।
- भवन निर्माणका लागि अनुमति दिंदा आफ्नो घर परिसर भित्र अनिवार्य रुपमा कम्तिमा २ वटा रुख बिरुवा लगाउनु पर्ने व्यवस्था मिलाईने । घर सम्पन्न प्रमाण पत्र दिंदा घरको चारै दिशाको फोटो अनिवार्य गरिनेछ । सो को स्पष्टता अनुगमनबाट गरीनेछ ।
- नगरपालिका तथा सम्बन्धित निकायको अनुमति नलिई जग्गा प्लटिङ्ग गरीएका र निर्धारित मापदण्ड नपुगेका प्लटहरूमा भवन निर्माण अनुमति दिईने छैन ।

➤ “धुलो रहित शहर, औरही वासीको रहर ” भन्ने मूल नारालाई स्थापित गर्न नगर क्षेत्रमा भएका सडकहरुलाई आगामी समयमा क्रमशः धुलो रहित सडक बनाउने नीति अबलम्बन गरीने छ । जसका लागि नगरपालिकाका मुख्य सडक, शाखा सडक र भित्री सडकहरु क्रमशः ढलान तथा कालोपत्रे गर्दै लगिने छ भने अत्याधिक धुलो भएको सडकमा आवश्यकता अनुसार पानी छिट्ने काम गरिनेछ ।

➤ “भूलमल्ल शहर, औरही वासीको रहर” भन्ने मूल नारालाई स्थापित गर्न सौर्य/सडक बत्ति जडान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ, सोका लागि योगदानमा आधारित जनसहभागिताको नीतिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

➤ नयाँ बन्ने घरहरुमा नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड बमोजिम **HYBRID** सोलार जडान गर्नु पर्ने नीतिलाई प्रोत्साहन गरीनेछ । सो कार्यको उत्प्रेरणाका लागि घरधनीलाई घरनक्सा पासको राजश्व रकममा १० प्रतिशत छुट दिइनेछ ।

➤ नगरपालिका क्षेत्रमा संचालन हुने आयोजना र सो आयोजना संचालन गर्ने उपभोक्ता समिति/निर्माण व्यवसायीको सम्पूर्ण विवरण खुल्ने गरी आयोजना स्थलमै होर्डिङ्ग बोर्ड राख्ने नीतिलाई प्रभावकारी ढंगबाट कार्यान्वयन गरिनेछ ।

३. भूमी व्यवस्थापन तथा बस्ती विकास

➤ भू-उपयोग गुरु योजना जारी गरिनेछ । नगरपालिका क्षेत्रको व्यवस्थित, दीर्घकालिन एवं वातावरणमैत्री दीगो विकासका लागि भू उपयोग गुरु योजना अनुसार आवास क्षेत्र, सार्वजनिक क्षेत्र, खुला एवम हरियाली क्षेत्र, सार्वजनिक पार्क, वन, कृषि एवम सुरक्षित क्षेत्रको पहिचान गरी एकीकृत नगर विकास योजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिमका बस्ती विकास एवं व्यवस्थित नगर निर्माण गर्ने नीति अबलम्बन गरीने छ ।

➤ नगरपालिकाको नगर विकास गुरुयोजना अनुरूप व्यवस्थित शहर निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।

➤ वैज्ञानिक भूमि व्यवस्थापन र भू-उपयोगको नीति क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

➤ सबै गरीब, भुमिहिन, दलित बस्तीहरुमा सामुदायिक भवन (दलान) निर्माण गरिनेछ ।

➤ एकिकृत बस्तीहरुमा विकासका पूर्वाधारहरु: सडक, शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत, खानेपानी तथा सरसफाई आदि सुविधा बिस्तार र सामुदायिक स्थलहरु निर्माण गर्न विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु सँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।

➤ नगर भित्र रहेका सरकारी, सार्वजनिक, ऐलानी पर्ति जग्गाको एकिकृत लगत तयार गरिने छ, सो कार्यका लागि एक समिति गठन गरी तत्काल कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । साथै त्यस्तो जग्गाको नगरपालिकाबाट सार्वजनिक उपयोग गरिनेछ ।

४.उर्जा तथा विद्युतीकरण

➤ नगर भित्रका सार्वजनिक स्थान र सडक एवं वजार, नगर टोलहरुमा सडक बत्ती जडान कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।

- विद्युतिकरण हुन वाँकी रहेका वस्तीहरुमा विद्युतिकरण गर्दै लगिनेछ । काठका पोललाई क्रमशः विस्थापित गरी फलाम र सिमेन्टका पोल प्रयोग गर्ने नीति लिईनेछ । मुख्य बजार क्षेत्रमा सौर्य उर्जा (solar power) का सडक वत्ति राख्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्र भित्र वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरणको अवधारणालाई अवलम्बन गर्दै कृषिलाई व्यवसायीकरण र निर्यातमुखी बनाउन कृषि विद्युतीकरणलाई हरेक किसानको खेत खलियानमा पहुँच हुने गरी क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

५. सूचना तथा सञ्चार

- सबै वडा कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सेवा बिस्तार गर्दै सेवा प्रवाहलाई सरलीकरण गरिनेछ ।
- युवा सूचना केन्द्रको स्थापना कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सबै वस्तिहरुमा टेलिफोन तथा मोबाइल सेवा पुऱ्याउन पहल गरिने छ र इन्टरनेट सेवालाई बिस्तार गरिने छ ।
- आफ्नो क्षेत्रभित्र इन्टरनेट सेवा, टेलिसेन्टर, केबुल तथा तारविहीन टेलिभिजन प्रसारणको अनुमति, नवीकरण र नियमन कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- एक सय वाट सम्मको एफ. एम. रेडियो सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र नियमन कार्यलाई कानून बनाई व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- आफ्नो क्षेत्रभित्र पत्रपत्रिकाको प्रकाशन अनुमति, अभिलेख तथा नियमन गरिनेछ ।
- सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा सर्वसाधारण जनताको सहज र सरल पहुँच तथा सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडामा पहुँच पुग्ने गरी छापामा माध्यम तथा विधुतिय माध्यमका सञ्चार सेवा र सञ्चार गृहको स्थापना, स्तरउन्नती तथा बिकासको लागि पहल गरिनेछ ।
- नगरपालिकाबाट हुने र भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिकीकरण चौमासिक रुपमा संचारका माध्यमहरुबाट आम नागरिकलाई जानकारी गराइने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

६. सिँचाई

- औरही नगरपालिका भित्रका सिँचाई प्रणाली व्यवस्थित गर्न विशेष पहल गरिने छ ।
- नगरपालिका भित्रका सबै कृषियोग्य भूमिमा सिँचाईको सुनिश्चिता गर्न आवश्यककार्य गरिनेछ ।
- सिँचाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्धारण गरी सिँचाई गुरुयोजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र स्तरोन्नतिको लागि कार्य अगाडी बढाइनेछ ।
- स्थानीय साना, सतह तथा भूमिगत सिँचाई प्रणालीको सञ्चालन निर्माण, सुधार, मर्मत सम्भार तथा सेवा शुल्कको निर्धारण र सङ्कलन व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- नदी खोला बाढी एवं जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण सम्बन्धमा स्थानीय जनताको सहभागितामा कार्य अगाडी बढाइनेछ ।

९ सार्वजनिक निजी साभेदारी

- विकास निर्माण लगायत पूर्वाधार निर्माणमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीतिलाई अवलम्बन गरी स्थानीय नीति, योजना निर्माण गरिनेछ ।
- स्थानीय सार्वजनिक-निजी साभेदारीका आयोजना छनौट तथा कार्यान्वयनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।
- स्थानीय विकासमा निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्दै स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष लागत सहभागितामा ७० -३० (उपभोक्ता वा स्थानीय जनता)मा आयोजना कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

घ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

.१. वन तथा वातावरण

- वन तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- बाढीबाट जोगाउन भु-संरक्षण, तटबन्ध व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र जैविक विविधतालाई संरक्षण गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन उपभोक्त समुहहरूलाई नियमन र नियन्त्रण गर्दै वन संरक्षण तथा विकास गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- सार्वजनिक तथा वन क्षेत्र भित्रका खाली जमिनमा वृक्षारोपण गर्दै लगिने छ ।
- वातावरण संरक्षण सम्बन्धमा विद्यालय स्तर सम्म सचेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- नगरपालिका सबै वडाहरू समेट्ने गरी जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय अनुकूलन कार्य योजना (लापा) तर्जुमा गरी प्रथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ
- नगर क्षेत्र भित्र एक वडा एक उद्यान कार्यक्रमलाई क्रमश लागू गर्दै लगिनेछ ।
- वारुण यन्त्र खरिद प्रक्रिया अगाडि वढाउनेछ ।
- जथाभावी अनयन्त्रीत रूपमा भइरहेको ढुङ्गा खानी र गिट्टी बालुवा उत्खननलाई रोकी व्यवस्थित गरिने छ ।
- वन, जङ्गल, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ ।
- सामुदायिक, ग्रामीण तथा शहरी, धार्मिक, कवुलियती वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, उपयोग र नियमन गरिनेछ ।
- नदी किनार, नदी उकास, नहर किनार तथा सडक किनारमा र सार्वजनिक खाली जग्गा, पाखा वा पखेरा क्षेत्रमा वृक्षारोपण, सम्भार, उपयोग र व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- नर्सरी स्थापना, विरुवा उत्पादन, वितरण, रोपण र प्रवर्द्धन कार्यक्रममा सरोकारवाला निकायको समन्वय र सहयोगमा उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरण र जलाधार तथा वन्यजन्तुको संरक्षण व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ ।
- वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरण र न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास अवलम्बन गरिनेछ ।

२. विपद् व्यवस्थापन

- प्रकोपकजन्य जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न विपद् पूर्व तयारी योजना वा स्थानीय **विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना** तर्जुमा गरीनेछ ।
- विकासका योजना तयार गर्दा विपद् न्यूनीकरणका पक्षमा विशेष ध्यान दिईने छ ।
- नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विपद् व्यवस्थापन कोष खडा गरिनेछ र उद्धार कार्यको लागि राहत सामग्री खरिद र जनशक्ति सम्बन्धी आवश्यक नीति तर्जुमा गरिनेछ ।
- भवन निर्माण संहितालाई कडाइका साथ लागु गरिने छ ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गरिने छ ।
- विपद् पूर्वतयारीका लागि समुदायको क्षमता विकास सम्बन्धी क्रियाकलापका लागि अन्य सरकारी, गैरसरकारी संघ संस्थाको रचनात्मक सहयोग प्राप्तीका लागि पहल गरिने छ ।
- विपद् जोखिम न्युनिकरण सम्बन्धी कार्य योजना बनाई लागु गरिने छ ।
- विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण, वितरण र समन्वयको कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ ।

३. फोहोर मैला तथा ढल व्यवस्थापन

- “नगरवासीको एउटै रहर, स्वच्छ, सफा, हराभरा र समृद्ध औरही नगर” को नारा सहित फोहोरमैलालाई व्यवस्थापन का लागि ल्याण्डफिल्ड साइटको खोजी गरी उचित व्यवस्था गर्ने कार्यलाई अगाडी बढाइने छ ।
- जथाभावि फोहोर फाल्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरी नगरक्षेत्रको सबै स्थानमा सरसफाई अभियान संचालन गरिने छ फोहोर व्यवस्थापनमा असहयोग गर्नेलाई कानूनी कारवाहीको लागि आवश्यक प्रकृया अवलम्बन गरिने छ ।
- नगरमा व्यवस्थित ढल निकासका लागि योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक अध्ययन गराउन पहल गरिने छ ।
- वातावरण प्रदुषण हुन नदिन न.पा. भित्र मापदण्ड विपरितका प्लाष्टिकको विक्री वितरण, प्रयोगमा रोक लगाउने नीति लिईने छ नगरपालिका लाई क्रमशः प्लाष्टिक मुक्त क्षेत्र घोषण गरिनेछ ।
- सरोकारवाला निकायको सहयोगमा ल्याण्डफिल साईड सम्बन्धी थप अध्ययन गराई फोहोर व्यवस्थापनको दीगो प्रबन्ध मिलाईले छ सो का लागि छिमेकी नगरपालिकासंग पनि समन्वय गरिनेछ ।
- बाटो घाटो तथा सार्वजनिक स्थानमा पशु चौपायाहरु बाँध्ने वा छाड्ने कार्यलाई निरुत्साहित र दण्डित गरिने छ ।
- उपभोग्य बस्तुहरुको विक्री वितरण कार्यको लागि नियमित अनुगमन गरिने छ र अखाद्य तथा म्याद नाघेका खाद्यबस्तुको विक्री वितरण कार्य बन्द गरिने छ ।
- नगरक्षेत्रमा निर्माण हुने जुनसुकै प्रकारका सार्वजनिक एवं नीजि संरचना भुकम्प प्रतिरोधि हुने गरी मात्र बनाईने/बनाउन अनुमति दिईनेछ ।

- जग्गा प्लटिङ गरी व्यवसायिक रूपमा कारोवार गर्नु पूर्व खुल्ला क्षेत्र सहितको नक्सा नगरपालिकाबाट अनिवार्य रूपमा स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।
- विपद् प्रतिकार्य योजनाका लागि नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, नेपाल प्रहरी, सशत्रु प्रहरी बल समेतको सहकार्यमा विपद् प्रतिकार्य टिमहरूको निर्माण गरीने छ ।
- नगरपालिका क्षेत्रलाई भूकम्प जस्ता दैवी प्रकोपको क्षति न्यूनिकरण गर्न भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण तालिम आवश्यकताका आधारमा संचालन गर्ने नीति अबलम्बन गरीनेछ । साथै भूकम्प प्रतिरोधी तालिम लिएका निर्माण व्यवसायी संगको सम्झौता सहित घरनक्सा पासका लागि आवेदन दिने अनिवार्य व्यवस्था गरीनेछ । प्रत्येक वर्ष त्यस्ता व्यवसायिले तोकेको शुल्क तिरी सो प्रमाणपत्र नविकरण गर्नुपर्ने छ ।

ड. संस्थागत विकास र सार्वजनिक सेवा प्रवाह

- करार सेवाद्वारा व्यवस्थापन गरिएका जनशक्तिले मूलभूत रूपमा अग्रपंक्तिमा बसी कार्य गरीरहेको हुदाँ अर्को व्यवस्था नभए सम्मका लागि मौजुदा करार सेवामा रहेका अति आवश्यक जनशक्तिलाई २०७६ साल आषाढ मसान्त सम्म निरन्तरता दिइनेछ ।
- दैनिक प्रशासनलाई छिटो छरितो बनाउन विद्युतीय प्रणाली लागु गरिनेछ । नगरपालिकाको आफ्नै वेभसाइटमार्फत् नगरको सम्पूर्ण सूचना सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- **“जनता संग जनताको सरकार, छिटो छरितो र सर्वसुलभ सेवाप्राप्त गर्ने नागरिकको अधिकार”**अवधारण अनुसार हरेक महिना कम्तिमा एक वडा कार्यालयको अनुगमन गरिनेछ । नगरपालिका प्रमुखबाट स्थलगत रूपमा जानप्रतिनिधि-नगरबासी भेटघाट कार्यक्रम गरी गुनासो सुन्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सुशासनका आधारभूत पक्षहरू उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता, पारदर्शिता, जनसहभागितालाई प्रवर्द्धन गर्दै सेवाग्राहीहरूलाई सुशासनको अनुभूति दिलाइनेछ ।
- प्रत्येक वडामा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिनेछ । जसमा राम्रो काम गरेको, नगरेकोलाई हेरी राम्रो काम गर्नेलाई अभ्र राम्रो गर्न प्रोत्साहन स्वरुप पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको सेवा प्रवाह तथा काम कारवाहीका सम्बन्धमा नियमित रूपमा सार्वजानिक सुनुवाई गरिनेछ र वडामा पनि वडा स्तरीय सार्वजानिक सुनुवाई गरिनेछ ।
- निर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीहरूलाई कम्प्युटर सम्बन्धी तालिम दिईने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- कर्मचारीलाई उत्प्रेरित गर्न कर्मचारीको योग्यता, क्षमता र रुचिका आधारमा उपयुक्त व्यक्तिलाई उपयुक्त स्थान (Right Man in the Right Place) भन्ने सिद्धान्त परिपालन गरिने छ ।
- नगर कार्यपालिकाको कार्यालय र प्रत्येक वडा कार्यालयमा क्षतिपुर्ति सहितको डिजिटल नागरिक वडापत्र राख्ने व्यवस्था मिलाईने छ । सेवा प्रवाहका सन्दर्भमा प्राप्त हुन आएका सल्लाह, सुझाव, गुनासो र उजुरीको सुनुवाई तत्कालै गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- कार्य सम्पादनका आधारमा दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ। प्रत्येक वर्ष कार्यालयको एक जना कर्मचारीलाई उत्कृष्ट कर्मचारीको रूपमा पुरस्कृत गरिनेछ। सोका लागि कार्यविधि तयार गरी मूल्यांकन गरिनेछ।
- आगामी ४ वर्षमा सबै वडामा E-Governance को अवधारणा अनुरूप कार्य संचालन गर्ने गरि डिजिटल प्रविधिको विकास गर्दै लगिनेछ र कागज रहित सेवा प्रवाहलाई व्यावहारिक रूपमा क्रमशः प्रयोगमा ल्याइनेछ।
- जनताले माग गर्ने कानून बमोजिमका जुन सुकै सूचना उपलब्ध गराउनका लागि एक संयन्त्र निर्माण गरी जनताको सूचनाको हकको सम्मान गरिनेछ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा व्यवस्था भए गरेबमोजिम अवकास कोषमा हरेक वर्ष रकम विनियोजन गरी कर्मचारी कल्याणकोषको संचालन कार्यपालिकाबाट स्वीकृत विनियमावली बाट गरिनेछ।
- नगरस्तरिय अनुगमन समिति गठन गरी नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण गतिविधिहरूको अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित गरिने छ।

च. वित्तीय व्यवस्थापन तथा सुशासन

१. वित्तीय क्षेत्रहरू (राजश्व परिचालन)

- राजस्व सुदृढीकरण योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ।
- प्रगतिशील कर प्रणाली अवलम्बन गरिने छ।
- नयाँ क्षेत्रहरू पहिचान गरी करको दायरा बढाईनेछ। कर प्रशासनलाई सरल, सवल र पारदर्शी बनाईने छ। सबै किसिमका आय र व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याइने छ।
- करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरिनेछ। नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवालाई कर तथा शुल्क संग आवद्ध गरीनेछ।
- आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ।
- राजश्व परामर्श समितिको सुझावका आधारमा कर, दस्तुर, शुल्क, भाडा निर्धारण गरिनेछ।
- तोकिएको समयमै बढी कर बुझाउने करदातालाई सम्मान गरिने छ।
- करदाता शिक्षा मार्फत नगरवासीलाई कर तिर्न अभिप्रेरित गरिने छ।
- एकिकृत सम्पत्ती कर प्रणालीमा जाने नीति अवलम्बन गरिने छ।
- करका नयाँ संभावना पहिचानका लागि अध्ययन गरिने छ।
- घर बहाल कर नियमित रूपमा बुझाउन प्रोत्साहन गरिने छ र नियमित रूपमा अनुगमन गरिने छ।

३. आन्तरिक लेखापरीक्षण

- आन्तरिक लेखा परीक्षकको व्यवस्था गरी कार्यालयमा आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाबाट कार्यसम्पादन गरिनेछ।
- नगरस्तरिय अनुगमन समिति गठन गरी नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण गतिविधिहरू अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित गरिने छ।

४. बजार अनुगमन, गुणस्तर, नापतौल, खाद्य सुरक्षा र उपभोक्ता हित संरक्षण

- स्थानीय व्यापार, वाणिज्य, वस्तुको माग, आपूर्ति व्यवस्थापन तथा नियमित अनुगमन गरिनेछ ।
- सबै किसिमका सिण्डिकेट, कार्टेलिङ्ग तथा मिलेमतोको कडाइका साथ अन्त्य गरिनेछ ।
- बजार तथा हाट बजार व्यवस्थापन
- उपभोक्ता अधिकार तथा हित सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण र सो को व्यवस्थित कार्यान्वयन र नियमन र नियमन गरिनेछ । कालाबजारीलाई पूर्णरूपमा नियन्त्रण गरिनेछ ।
- स्थानीय वस्तुहरूको उत्पादन, आपूर्ति तथा निकासी प्रक्षेपण, मूल्य निर्धारण नियमित अनुगमन गरिनेछ ।
- स्थानीय व्यापार र वाणिज्य सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण,
- स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको मूल्य तथा गुणस्तरको अनुगमन र नियमन,
- उपभोक्ता सचेतना, लक्षित उपभोक्ताको लगत व्यवस्थापन र स्थानीय वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर परीक्षण,
- खानेपानी, खाद्य पदार्थको गुणस्तर नियन्त्रण, स्थानीय व्यापार प्रवर्द्धन सहजीकरण र स्थानीय बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षण, प्रवर्द्धन र अभिलेखाङ्कन गरिनेछ ।

५. बैठक व्यवस्थापन

- नगर सभा र नगर कार्यपालिकाले निर्माण गरेको कानूनको परिधि भित्र रहेर हरेक सभाको बैठक व्यवस्थापन व्यवस्थित रूपमा गरिनेछ ।
- कार्यपालिकाको निर्णयहरूको विद्युतीय माध्यमबाट अभिलेखीकरण तथा प्रकाशन गरिनेछ ।
- कार्यपालिकाका विभिन्न समिति, उपसमिति, कार्यदलको बैठक व्यवस्थापनलाई चुस्त दुरुस्त र व्यवस्थित गरिनेछ ।
- बैठकको मूल्य, मान्यता तथा वरियता समेतलाई मध्य नजर गर्दै बैठकलाई अनुसासित र मर्यादित बनाइनेछ ।

६. योजना छनौट तथा कार्यान्वयन

- तल देखी माथि जाने (Buttom Up Approach) नीति अनुसार वस्ति वस्ति तहबाट योजना छनौट गरिने छ ।
- योजना छनौट तथा प्रथमिककरण गर्दा राष्ट्रिय विकास नीति, गरिबी निवारण, वातावरणीय अनुकूलनता तथा स्रोत साधन उपलब्धताका आधारमा नगरवासीलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने योजनालाई प्राथमिकता दिईने छ ।
- योजना चक्रको प्रत्येक चरणमा सरोकारवाला तथा हितग्राही समूहलाई सहभागी गराईने छ ।
- बढी भन्दा बढी जनसहभागिता हुने योजनालाई प्राथमिकता दिईने छ ।
- वडा स्तरीय साना योजनाहरू उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गर्न प्रथमिकता दिईने छ ।
- योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्य निरन्तर रूपमा हुने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- उत्कृष्ट कार्य सम्पन्न गर्ने उपभोक्ता समितिलाई सम्मान तथा प्रोत्साहनको नीति लिइनेछ ।
- नेपाल सरकारको कम्पनी ऐन अनुरूप निर्माण सेवाहरू दर्ता, नबिकरण र सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

➤ नगरपालिका क्षेत्रभित्र ठुला, मझौला र साना भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्य सञ्चालन गर्ने कम्पनी वा फर्मले नगर पालिकाबाट अनुमती लिनु पर्ने व्यवस्था लागु गरिने छ ।

७. स्थानीय तह, प्रदेश र संघसँगको सम्बन्ध र समन्वय तथा वडासँगको समन्वय

➤ संघ तथा प्रदेश तहमा संविधान तथा कानून बमोजिमको सहभागिता तथा प्रतिनिधित्वको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

➤ जिल्ला समन्वय समिति, वडा तहसँगको सम्पर्क, समन्वय, पत्राचार, सभा, समारोह, शिष्टाचार लगायतका विषयमा व्यवस्थित कार्यविधि अपनाइनेछ ।

८. विदा, उत्सव, उर्दी, जात्रा, पर्व, उपाधी, विभूषण

➤ स्थानीय चाडपर्व, सार्वजनिक विदा, उत्सव, जात्रा, उर्दी आदिको स्थानीय आवश्यकता अनुरूप उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।

➤ उपाधी तथा विभूषण सम्बन्धी सिफारिश, अभिलेख व्यवस्थित रूपमा राखिनेछ, र वितरण कार्यलाई पारदर्शी बनाइनेछ ।

९. कानून तथा न्याय

१. नगर प्रहरी :

➤ नेपालको संविधानको धारा २२६ को अधिनमा रही नगर प्रहरी ऐन नियम बनाइ नगर प्रहरी गठन तथा परिचालनको कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ ।

➤ संघीय तथा प्रदेश कानूनको अधिनमा रही नगर प्रहरीको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ ।

➤ नगर प्रहरीमार्फत देहायका कार्य सम्पादन गरिनेछ ।

- नीति, कानून, मापदण्ड, निर्णयहरू कार्यान्वयनमा सहयोग,
- सार्वजनिक भौतिक संरचना र सम्पत्तिको संरक्षण,
- नगरपालिकामा हुने सभा समारोह, परम्परा तथा जात्रा चाडपर्वको व्यवस्थापनमा सहयोग,
- स्थानीय बजार तथा पार्किङ्ग स्थलको व्यवस्थापनमा सहयोग,
- नगर प्रहरी सम्बन्धी कार्यपालिकाले तोके बमोजिमका नीति, योजना, कार्यक्रम कार्यान्वयन,
- नगर बस्ती सरसफाई सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन र कसूर उपर छानविन र अनुसन्धान,
- स्थानीय न्यायिक समितिले गरेका आदेश, फैसला कार्यान्वयनमा सहयोग,
- कार्यालय परिसर, सम्पदा, सार्वजनिक, ऐलानी, पर्ति जग्गा, सार्वजनिक भवन तथा भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण र सुरक्षा,
- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- अपराध रोकथाम तथा अनुसन्धानमा सहयोग,
- फूटपाथ व्यवस्थापन
- भौतिक संरचना निर्माण कार्यको रेखदेख तथा सूचना संकलन र जानकारी,
- गुणस्तर नियन्त्रण

२. न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रवर्द्धन

- असहाय र अन्यायमा परेकाहरूलाई निशुल्क कानूनी परामर्शका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- कानून विपरित स्थापना भएका उद्योग, कलकारखाना, प्राकृतिक स्रोतको अनुचित तवरले दोहन गर्नेलाई कानूनको दायरामा ल्याइनेछ ।
- केन्द्र र सबै वडाहरूमा विवाद साधानका लागि मेलमिलाप केन्द्र स्थापना र सञ्चालन क्रमशः गरिने छ ।
- शान्ति सुरक्षा सुदृढ र प्रभावकारी बनाउन सुरक्षा निकायहरूको पूर्वाधार निर्माणमा आवश्यक सहयोग गरिने छ ।
- संबिधानमा उल्लेखित सबै संबैधानिक ब्यवस्थाहरू, प्रदेश कानून र स्थानीय तह सञ्चालनका लागि बनेका कानून तथा कार्यविधिहरू मातहत रहि कार्यान्वयन गरिने छ ।
- न्यायिक समितिको सचिवालय, व्यवस्थापन गरी न्याय, कानून, मानव अधिकार प्रवर्द्धन तथा मेलमिलाप र मध्यस्थता, निर्णय तथा फैसला कार्यान्वयनलाई व्यावहारिक रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- न्याय तथा कानूनी राज्यको परिपालना गर्दै मानव अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी व्यक्ति र समुदायबीच मेलमिलाप र मध्यस्थताको कार्यलाई व्यावहारिक रूपमा कार्यान्वयनको शुरुवात गरिनेछ ।
- न्यायिक निर्णय तथा फैसला कार्यान्वयन को भौतिक संरचना निर्माण, संस्थागत क्षमता विकास र सांगठनिक संरचना निर्माणको कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- न्यायिक समितिका कार्यलाई प्रभावकारी र पारदर्शी बनाईनेछ ।

३. विधायन

- कार्यपालिका तथा सभामा पेश गर्नुपर्ने विभिन्न नीति, नियम तथा कानूनको मस्यौदा निर्माणको तयारी गर्दै सरोकारवाला संग राय सुझव तथा सल्लाह लिई अन्तिम तयारी गरिनेछ ।
- नीति, कानूनको प्रमाणीक प्रतिको संरक्षण, प्रकाशन र अभिलेखलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

ज.विविध

- नगरपालिकाको कार्यालय भवन तथा वडाको वडा कार्यालयको कार्यालय भवन (नभएको वडाको लागि) नगरपालिका भित्र भवन निर्माणको लागि जग्गा पहिचान गरी थालनीको लागि प्रक्रिया अपनाईने छ ।
- नगरपालिकाका विरुद्धमा विभिन्न क्षेत्रबाट अदालतमा उजुरी पर्नसक्ने सम्भावना तथा न्यायीक कार्यलाई व्यवस्थित गर्न र कानूनी परामर्शका लागि परामर्श वा करारमा एक जना कानूनी सल्लाहकारको नियुक्ति गरिनेछ ।
- नगरवासीका गुनासाहरू नगर सँगै भन्ने सिद्धान्तलाई अवलम्बन गरीने छ । जसका लागि प्रत्येक वडालाई समय र मिति निर्धारण गरी नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहति वडा कार्यालयमा गएर जनताका समस्या र गुनासहरू सुन्ने नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याईने छ, र यो क्रमलाई क्रमशः बढाउँदै लगिनेछ ।

- नगरपालिका क्षेत्र भित्र भएका दाह संस्कार स्थलहरूको स्तरोन्नती र विकास गर्दै लाने नीति अवलम्बन गरीने । जसका लागि स्थानीय, नगरवासी र नीजि क्षेत्रको सहकार्यमा दाह संस्कार घाट निर्माण र व्यवस्थापन गर्दै लगिने छ ।
- स्थानीय तथा राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका, रेडियो, टेलीभिजनका संवाददाता तथा पत्रकारहरूलाई नगर क्षेत्र मै रहेर काम गर्ने व्यवस्था मिलाउनका लागि सम्बन्धित निकाय संग समन्वय गरीने छ । नेपाल सरकारको स्वमिस्त्वमा रहेका सरकारी संचार माध्यमहरूका संवाददाताहरू नगरपालिका क्षेत्र मै रहेर काम गर्ने वातावरण मिलाउन आवश्यक कदम चालिने छ ।
- **GIS** र **डिजिटल हाउस नम्बरीङ्ग प्रणाली**लाई क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- औरही नगरपालिकाको आफ्नै **एप्स** बनाई नगरपालिकाले संचालन गर्ने विविध गतिविधिहरू सार्वजनिक गर्ने नीति अवलम्बन गरीने छ ।
- नगर क्षेत्रमा भएका विद्युत पोलहरूलाई नम्बरीङ्ग गर्ने कार्यको थालनी गरीने छ । साथै नगरक्षेत्र भित्रका विद्युत पोल प्रयोगमा ल्याउने केवलनेटलाई र ल्याण्ड लाईनलाई करको दायरा भित्र ल्याईने छ ।

प्रस्तुतकर्ता
सुनिल कुमार यादव
नगर प्रमुख
औरही नगरपालिका